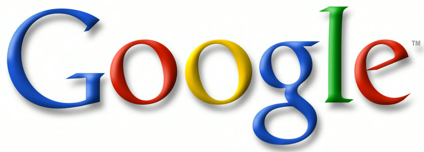

SIGILLVM ACADEMIAE HARVARDIANAE IN NOV ANG
CHRISTO ET ECCLESIAE
VE RI TAS

REGIAE UNIVERSITATI LITTERARUM

FRIDERICO-ALEXANDRINAE

D. XXIII. MENSIS AUGUSTI MDCCCXLIII

SACRA SECULARIA PRIMA

FELICITER AGENTI

EX ANIMI SENTENTIA GRATULATUR
ATQUE UT BONA FAUSTA FORTUNATAQUE OMNIA
EI PER OMNEM AETATEM OBTINGANT

PIIS VOTIS PRECATUR

ACADEMIA MARBURGENSIS.

Praemissa est *Theodori Bergkii* commentatio
De Aristotelis libello de Xenophane, Zenone et Gorgia.

MARBURGI;
TYPIS BAYRHOFFERI ACADEMICIS. MDCCCXLIII.

Inter Aristotelis opera fertur libellus, qui *περὶ Ξενοφάνους, περὶ Ζήνωνος, περὶ Γοργίου* inscribitur, sed an hic libellus ab ipso Aristotele sit profectus, valde dubium videtur, neque quidquam auctoritatis inde accedit, quod in tabula librorum Aristoteliorum ap. Diog. Laert. V, 25 etiam haec memorantur: *πρὸς τὰ Μελίσσου ά, πρὸς τὰ Ἀλκμαίωνος ά, πρὸς τοὺς Πυθαγορείους ά, πρὸς τὰ Γοργίου ά, πρὸς τὰ Ξενοφάνους ά, πρὸς τὰ Ζήνωνος ά.* Imo haec ipsa tabula videtur effecisse, ut iste libellus Aristoteli tribueretur, quippe quem constaret de tribus illis philosophis libros edidisse, hinc igitur etiam in hoc libello de Zenone disputari existimatum est, cum potius de Melisso agatur. Atque fuerunt inter homines doctos, qui Aristoteli abjudicarent. Quid quod haec suspicio vel eo videtur confirmari, quod in uno codice apud Bekkerum (Ra) inscribitur *Θεοφράστου περὶ Ξενοφάνους κ. τ. λ.* Itaque Brandisius (Hist. philos. Graec. T. I. p. 358. not.) ad Theophrastum referre voluit hunc librum, et videtur illa suspicio quodammodo confirmari, si quis composuerit, quae Simplicius ad Physica Aristot. F. 6 ex Theophrasto profert: *Μίαν δὲ τὴν ἀρχὴν ἤτοι ἓν ὂν καὶ πᾶν καὶ οὔτε πεπερασμένον οὔτε ἄπειρον,*

οὔτε κινούμενον οὔτε ἠρεμοῦν Ξενοφάνην τὸν Κολοφώνιον τὸν Παρμενίδου διδάσκαλον ὑποτίθεσθαί φησιν ὁ Θεόφραστος, ὁμολογῶν ἑτέρας μᾶλλον ἢ τῆς περὶ φύσεως ἱστορίας τὴν μνήμην τῆς τούτου δόξης. Intellexit opinor Simplicius amplum illud opus, quo Theophrastus physicorum placita diligenter exposuit et examinavit, quo libro plurimum usus est Simplicius. Jam ea, quae deinceps Simplicius Theophrasto auctore de Xenophane refert, plane congruunt cum iis, quae hic leguntur; quemadmodum quod Simplicius dicit: Τὸ γὰρ ἓν τοῦτο καὶ πᾶν τὸν θεὸν ἔλεγεν ὁ Ξενοφάνης, ὃν ἕνα μὲν δείκνυσιν ἐκ τοῦ πάντων κράτιστον εἶναι· πλειόνων γάρ φησιν ὄντων ὁμοίως ἀνάγκη ὑπάρχειν πᾶσι τὸ κρατεῖν, τὸ δὲ πάντων κράτιστον καὶ ἄριστον θεός. plane conveniens est cum iis, quae apud Aristot. exstant p. 977. A. 23 ed. Bekk.: εἰ δ' ἔστιν ὁ θεὸς πάντων κράτιστον, ἕνα φησὶν αὐτὸν προσήκειν εἶναι· εἰ γὰρ δύο ἢ ἔτι πλείους εἶεν, οὐκ ἂν ἔτι κράτιστον καὶ βέλτιστον αὐτὸν εἶναι πάντων· ἕκαστος γὰρ ἂν θεὸς τῶν πολλῶν ὅμοιος ἂν τοιοῦτος εἴη κ. τ. λ.

Planius etiam similitudo illa perspicitur ex iis, quae apud Simplicium sequuntur: Ἀγένητον δὲ ἐδείκνυεν ἐκ τοῦ δεῖν γιγνόμενον ἢ ἐξ ὁμοίου ἢ ἐξ ἀνομοίου γίγνεσθαι, ἀλλὰ τὸ μὲν ὅμοιον ἀπαθές φησιν ὑπὸ τοῦ ὁμοίου· οὐδὲν γὰρ μᾶλλον γεννᾶν ἢ γεννᾶσθαι προσήκει τὸ ὅμοιον ἐκ τοῦ ὁμοίου· εἰ δ' ἐξ ἀνομοίου γίγνοιτο, ἔσται τὸ ὂν ἐκ τοῦ μὴ ὄντος· καὶ οὕτως ἀγένητον καὶ ἀΐδιον ἐδείκνυ. Quibus simillima sunt apud Aristotelem p. 977. A. 14: Ἀδύνατόν

φησιν εἶναι, εἴ τι ἔστι, γενέσθαι, τοῦτο λέγων ἐπὶ τοῦ θεοῦ· ἀνάγκη γὰρ ἤτοι ἐξ ὁμοίων ἢ ἐξ ἀνομοίων γενέσθαι τὸ γενόμενον· δυνατὸν δὲ οὐδέτερον· οὔτε γὰρ ὅμοιον ὑφ᾽ ὁμοίου προσήκειν τεκνωθῆναι μᾶλλον ἢ τεκνῶσαι (ταῦτα γὰρ ἅπαντα τοῖς γε ἴσοις ἢ ὁμοίοις ὑπάρχειν πρὸς ἄλληλα) οὔτ᾽ ἂν ἐξ ἀνομοίου τὸ ἀνόμοιον γενέσθαι. εἰ γὰρ γίγνοιτο ἐξ ἀσθενεστέρου πὸ ἰσχυρότερον ἢ ἐξ ἐλάττονος τὸ μεῖζον ἢ ἐκ χείρονος τὸ κρεῖττον ἢ τοὐναντίον τὰ χείρω ἐκ τῶν κρειττόνων, τὸ οὐκ ὂν ἐξ ὄντος ἂν γενέσθαι, ὅπερ ἀδύνατον· ἀΐδιον μὲν οὖν διὰ ταῦτ᾽ εἶναι τὸν θεόν.

Deinde animadvertas haec, quae Simplicius addit: *Καὶ οὔτε δὲ ἄπειρον, οὔτε πεπερασμένον εἶναι, διότι ἄπειρον μὲν τὸ μὴ ὄν, ὡς οὔτε ἀρχὴν ἔχον μήτε μέσον μήτε τέλος, περαίνειν δὲ πρὸς ἄλληλα τὰ πλείω.* Legitur enim apud Aristotelem p. 977. B. 2: *ἀΐδιον δ᾽ ὄντα καὶ ἕνα καὶ σφαιροειδῆ οὔτ᾽ ἄπειρον οὔτε πεπεράσθαι· ἄπειρον ὃ μὴ ὂν εἶναι· τοῦτο γὰρ οὔτε μέσον οὔτ᾽ ἀρχὴν καὶ τέλος οὔτ᾽ ἄλλο μέρος οὐδὲν ἔχειν, τοιοῦτον δ᾽ εἶναι τὸ ἄπειρον· οἷον δὲ τὸ μὴ ὄν, οὐκ ἂν εἶναι τὸ ὄν, περαίνειν δὲ πρὸς ἄλληλα, εἰ πλείω εἶεν· τὸ δὲ ἓν οὔτε τῷ οὐκ ὄντι οὔτε τοῖς πολλοῖς ὁμοιοῦσθαι· ἓν γὰρ οὐκ ἔχει πρὸς ὅτι περανεῖ.*

Denique Simplicius dicit: *Παραπλησίως δὲ καὶ κίνησιν ἀφαιρεῖ καὶ τὴν ἠρεμίαν· ἀκίνητον γὰρ εἶναι τὸ μὴ ὄν· οὔτε γὰρ ἂν εἰς αὐτὸ ἕτερον, οὔτε αὐτὸ πρὸς ἄλλο ἐλθεῖν· κινεῖσθαι δὲ τὰ πλείω τοῦ ἑνός· ἕτερον γὰρ εἰς ἕτερον μεταβάλλειν· ὥστε καὶ ὅταν ἐν ταὐτῷ μένειν λέγῃ καὶ μὴ κινεῖσθαι·*

αἰεὶ δ' ἐν ταὐτῷ τε μένειν κινούμενον οὐδέν
οὐδὲ μετέρχεσθαί μιν ἐπιπρέπει ἄλλοτε ἄλλῃ,

οὐ κατὰ τὴν ἠρεμίαν τὴν ἀντικειμένην τῇ κινήσει μένειν αὐτόν φησιν, ἀλλὰ κατὰ τὴν ἀπὸ κινήσεως καὶ ἠρεμίας ἐξῃρημένην. Congruunt plane, quae Aristoteles dicit p. 977. B. 8: Τὸ δὲ τοιοῦτον ὂν ἕν, ὃν τὸν θεὸν εἶναι λέγει οὔτε κινεῖσθαι οὔτε κινητὸν εἶναι· ἀκίνητον μὲν γὰρ εἶναι τὸ μὴ ὄν· οὔτε γὰρ ἂν εἰς αὐτὸ ἕτερον οὔτε ἐκεῖνο εἰς ἄλλο ἐλθεῖν· κινεῖσθαι δὲ τὰ πλείω τοῦ ἑνός· ἕτερον γὰρ εἰς ἕτερον δεῖν κινεῖσθαι. Ubi videmus eandem sententiam iisdem prorsus verbis indicatam esse.

Quae orationis similitudo posset explicari, si Xenophanes pedestri scripsisset oratione, ita ut uterque Xenophanis sententiam atque placita verbis vel plane non vel leviter immutatis ex ipso scriptore petivisse censendus esset: at versibus ille persecutus est haec placita, atque hic omnibus poesis luminibus et ornamentis rejectis tenuem et exilem disserendi rationem animadvertimus; itaque illa similitudo non poterit fortuita existimari, sed alter ex altero sua derivaverit necesse est. Quam similitudinem si reputamus, sane Brandisii conjectura, Theophrasti hunc libellum esse, et Simplicium libro magis integro usum esse, satis veri similis esse videbitur. Non tamen possum hanc viri doctissimi sententiam probare: namque etiamsi concedamus multa in nostris codicibus graviter corrupta, alia plane praetermissa esse, tamen reperiuntur in hoc libello, quae nullo pacto a Theophrasto pro-

ficisci potuerunt, quae vel indigna sunt hoc philosopho vel aperte pugnant cum iis, quae alibi Theophrastus memoriae prodidit de horum philosophorum placitis. Itaque ego quidem hunc libellum tam Theophrasto, quam Aristoteli abjudicandum censeo, ita autem arbitror hujus operis scriptorem versatum esse, ut maximam partem ad Theophrastum se componeret, alia ipse adjiceret. Sed antequam accuratius disseram de hujus libelli auctore, inquirendum est in eam orationis conformationem, quae in nostris editionibus reperitur. Namque tum demum recte satis et ordine potest proficisci disputatio illa de libri auctore, ubi prius examinaveris quid quoque loco sit scriptum. Etenim hic libellus gravissimam contraxit labem, ita ut nullus fere sit versus, quin emendationem aliquam requirat. Quamquam autem plures jam homines docti, Füllebornius, Spaldingius *), Brandisius, Karstenius, Fossius, qui vel universum opus, vel partem percensuerunt, multa vere correxisse censendi sunt, tamen etiamnunc plurima vitia supersunt. Et multi quidem errores corrigi possunt facillimo negotio, si quis ad codicem Lipsiensem accurate se applicaverit, quem diligentissime contulit Christ. Dan. Beckius **), sed quamquam in nupera Bekkeri recensione ratio

*) Spaldingii Commentarium in prim. part. libelli de Xenoph., Zenone et Gorg. Hal. 1792, quod aegre fero, non licuit mihi inspicere, sed ex aliorum tantum commemoratione cognovi

**) Solemnia Doctorum philosophiae et magistrorum artium a. d. XIV. Febr. MDCCXCIII antiquo ritu creandorum indicit Chr. Dan. Beckius. Praemissa est varietas lectionis libellorum Aristotelicorum ex codice Lipsiensi diligenter enotata.

sit habita hujus codicis, tamen neque Bekkerus neque alius quis ubique secutus est hunc codicem, qui licet et ipse multa vitiose scripta exhibeat, tamen plerumque rectam emendandi viam commonstrat. Videtur autem Bekkerum sicut etiam alios haec collatio a Beckio denuo post Olearium, qui cum Fabricio (Bibl. Graec. T. II. p. 139) communicavit varietatem lectionis, et post Füllebornium instituta plane latuisse. Itaque jam locos quosdam depravatos, quemadmodum corrigendi sunt, in medium proferam.

P. 974. A. 2 ed. Bekker.: *Ἀΐδιον εἶναί φησιν, εἴ τί ἐστιν, εἴπερ μὴ ἐνδέχεται γενέσθαι μηδὲν ἐκ μηδενός· εἴτε γὰρ ἅπαντα γέγονεν εἴτε μή, πάντ᾽ ἀΐδι᾽ ἀμφοτέρως· ἐξ οὐδενὸς γὰρ αὐτῶν ἂν γινόμενα· ἁπάντων τε γὰρ γινομένων οὐδὲν προϋπάρχειν· εἴτ᾽ ὄντων τινῶν ἀεὶ ἕτερα προςγίνοιτο, πλέον ἂν καὶ μεῖζον τὸ ἓν γεγονέναι· ᾧ δὲ πλέον καὶ μεῖζον τοῦτο γενέσθαι ἂν ἐξ οὐδενός· τῷ γὰρ ἐλάττονι τὸ πλέον, ἢ δ᾽ ἐν τῷ μικροτέρῳ τὸ μεῖζον οὐχ ὑπάρχειν· ἀΐδιον δὲ ὂν ἄπειρον εἶναι, ὅτι οὐκ ἔχει ἀρχὴν ὅθεν ἐγένετο, οὐδὲ τελευτὴν εἰς ὃ γινόμενον ἐτελεύτησέ ποτε.*

Hic pro *εἴπερ μὴ ἐνδέχεται* cod. Lips. recte *εἰςδέχεσθαι* praebet, namque Melissi argumentatio qualis fuerit exponitur, conf. Herod. II. 172: *εἰ γὰρ πρότερον εἶναι δημότης, ἀλλ᾽ ἐν τῷ παρεόντι εἶναι αὐτέων βασιλεύς.* ib. III. 108: *λέγουσι δὲ καὶ τόδε Ἀράβιοι, ὡς πᾶσα ἂν γῆ ἐπίμπλατο τῶν ὀφίων τούτων, εἰ μὴ γίνεσθαι κατ᾽ αὐτοὺς οἷόν τι κατὰ ἐχίδνας ἠπιστάμην γίνεσθαι.*

Melissus autem initium ceperat ita, ut Nihilum esse negaret, quorsum spectant ea, quae Simplicius in Phys. F. 22. b servavit: *τοῖς γὰρ τῶν φυσικῶν ἀξιώμασι χρησάμενος ὁ Μέλισσος περὶ γενέσεως καὶ φθορᾶς ἄρχεται τοῦ συγγράμματος οὕτως· Εἰ μηδὲν ἔστι, περὶ τούτου τί ἂν λέγοιτο ὡς ἐόντος τινός· εἰ δέ τι ἔστιν, ἤτοι γινόμενόν ἐστιν, ἢ ἀεὶ ἐόν· ἀλλ' εἰ γινόμενον, ἤτοι ἐξ ἐόντος ἢ ἐκ μὴ ἐόντος· ἀλλ' οὔτε ἐκ μὴ ἐόντος οἷόν τε γίνεσθαί τι, οὔτε ἄλλο μὲν οὐδὲν ἐόν, πολλῷ δὲ μᾶλλον τὸ ἁπλῶς ἐόν· οὔτε ἐκ τοῦ ἐόντος· εἴη γὰρ ἂν οὕτω καὶ οὐ γίνοιτο· οὐκ ἄρα γινόμενόν ἐστι τὸ ἐόν· ἀεὶ ἐὸν ἄρα ἐστιν.* Quamquam Simplicii verba non ita sunt explicanda, ac si hoc ipsum operis esset exordium, nam nihil aliud indicatur, quam hanc fuisse primam disputationem. Itaque quod Aristoteles (nam hoc nomine brevitatis causa appellare libet auctorem hujus libelli) *ἐνδέχεται* dixit, id Melissus *οἷόντε* vel alias fortasse *ἀνυστὸν* dixit, quemadmodum est Fr. 7: *οὐ γὰρ ἀεὶ εἶναι ἀνυστὸν, ὅτι μὴ πᾶν ἐστιν*; nam Aristoteles sententiam, non ipsa Melissi verba servavit. Jam quod legitur apud Aristotelem: *ἐξ οὐδενὸς γὰρ αὐτῶν ἂν γινόμενα*, ubi Bekkerus nullam notavit lectionis varietatem, sententia quidem quae sit non obscurum est, sed oratio parum accurata, et cod. Lips.: *ἐξ οὐδενὸς γὰρ γενέσθαι ἂν αὐτῶν γινόμενα*, idque restituendum est; similiter dixit Aristoteles Phys. I. 8. ubi Eleaticam doctrinam exponit: *Καί φασιν οὔτε γίνεσθαι τῶν ὄντων οὐδὲν οὔτε φθείρεσθαι διὰ τὸ ἀναγκαῖον μὲν εἶναι γίγνεσθαι τὸ γιγνόμενον ἢ ἐξ ὄντος*

ἢ ἐκ μὴ ὄντος, ἐκ δὲ τούτων ἀμφοτέρων ἀδύνατον εἶναι. Deinde nescio an melius legatur: ἁπάντων τε γὰρ γενομένων pro γινομένων; at certe scribendum est: εἰ δ' ὄντων τινῶν ἀεὶ ἕτερα προςγίνοιτο. Porro cod. Lips.: τὸ ἴν exhibet pro τὸ ἕν, itaque confirmat quod Brandis Comment. Eleatt. p. 187 et Hist. Philos. I. p. 399 not. conjecit, τὸ ὄν. Deinde pro ᾧ δὴ πλέον καὶ μεῖζον, cod. Lips. εἰ δὴ πλ. κ. μ. quod ferri quidem potest, rectius autem scribas, id quod ipsa illa codicis lectio indicat, ᾗ δὲ πλέον κ. τ. λ. Melissus enim dicit, quatenus id quod sit augescat et crescat, eatenus aliquid ex nihilo fieri. Ἧι autem sic saepissime usurpatur, ut est apud Empedoclem v. 96: Οὕτως ᾗ μὲν ἓν ἐκ πλεόνων μεμάθηκε φύεσθαι, ᾗ δὲ πάλιν διαφύντος ἑνὸς πλέον' ἐκτελέθουσιν, ταύτῃ γίνονταί τε καὶ οὔ σφισιν ἔμπεδος αἰών· ᾗ δὲ τάδ' ἀλλάσσοντα διαμπερὲς οὐδαμὰ λήγει, ταύτῃ δ' αἰὲν ἔασιν ἀκίνητον κατὰ κύκλον. — Porro barbarum plane est, quod legitur ᾗ δ' ἐν τῷ μικροτέρῳ. aliquot codd. apud Bekkerum οἶδ', rectissime cod. Lips. οὐδ' ἐν μικροτέρῳ, a principio autem jam Beckius proposuit ἐν τῷ γὰρ, nisi forte hic praestat οὔτ' ἐν τῷ μικροτέρῳ, cf. Isaeus de Philoctem. hered. p. 132: παραδοῦναι οὔτε λαβεῖν ἠθέλησαν.

Deinde docet Melissus rerum naturam, cum sit aeterna, esse etiam infinitam, sed ibi pro εἰς ὃ γινόμενον ἐτελεύτησέ ποτε fortasse quis conjiciat scripsisse Aristotelem τελευτήσει ποτὲ. quod melius congruit cum praegresso ἐγένετο, namque ex eo, quod

Unum nullo tempore sit natum, nullo tempore sit interiturum, docere instituit Melissus etiam infinitum esse, conferas quae Simplicius ex ipso Melisso affert in Phys. p. 22: *Οὔτε φθαρήσεται τὸ ἐόν· οὔτε γὰρ ἐς τὸ μὴ ἐὸν οἷόντε τὸ ἐὸν μεταβάλλειν· συγχωρέεται γὰρ καὶ τοῦτο ὑπὸ τῶν φυσικῶν· οὔτε ἐς ἐόν· μένοι γὰρ ἂν πάλιν οὕτω γε καὶ οὐ φθείροιτο· οὔτε ἄρα γέγονε τὸ ἐόν, οὔτε φθαρήσεται· αἰεὶ ἄρα ἦν τε καὶ ἔσται.* et maxime huc pertinent, quae leguntur ibidem: *Ἀλλ᾽ ἐπειδὴ τὸ γενόμενον ἀρχὴν ἔχει, τὸ μὴ γενόμενον ἀρχὴν οὐκ ἔχει, τὸ δ᾽ ἐὸν οὐ γέγονεν, οὐκ ἂν ἔχοι ἀρχήν· ἔτι δὲ τὸ φθειρόμενον τελευτὴν ἔχει, εἰ δέ τι ἐστὶν ἄφθαρτον, τελευτὴν οὐκ ἔχει· τὸ δ᾽ ἐὸν ἄρα ἄφθαρτον ἐὸν τελευτὴν οὐκ ἔχει· τὸ δὲ μήτε ἀρχὴν ἔχον μήτε τελευτὴν ἄπειρον τυγχάνει ἐόν· ἄπειρον ἄρα τὸ ἐόν,* ubi itidem conficit, inde quod interitus sit expers, infinitum esse. Sed quoniam Melissus, quem Aristoteles non injuria *φορτικὸν* appellat, non satis ubique temporis notionem a magnitudine diremit, fieri potest, ut epitomator et ipse minus accurate dixerit *ἐτελεύτησέ ποτε,* quemadmodum est apud Melissum ap. Simplic. p. 23: *καὶ ἀρχὴν οὐκ ἔχει οὐδὲ τελευτήν, ἀλλ᾽ ἄπειρόν ἐστιν· εἰ μὲν γὰρ ἐγένετο, ἀρχὴν ἂν εἶχεν· ἤρξατο γὰρ ἄν ποτε γινόμενον· καὶ τελευτήν· ἐτελεύτησε γὰρ ἄν ποτε γινόμενον· εἰ δὲ μήτε ἤρξατο μήτε ἐτελεύτησεν, ἀεί τε ἦν καὶ ἀεὶ ἔσται, οὐκ ἔχον ἀρχὴν οὔτε τελευτήν.* Itaque nihil mutaverim. Sed dicetur de hoc Melissi argumento post, ubi ad hujus libelli auctoritatem examinandam accessero.

P. 974. A. 11: *Πᾶν δὲ καὶ ἄπειρον ὂν εἶναι· εἰ γὰρ πλέον ἢ δύο εἴη, πέρατ' ἂν εἶναι ταῦτα πρὸς ἄλληλα· ἓν δὲ ὅμοιον εἶναι πάντῃ· εἰ γὰρ ἀνόμοια πλείω ὄντα οὐκ ἂν ἔτι ἓν θεῖναι, ἀλλὰ πολλά· ἀΐδιον δὲ ὂν μέτριον τε καὶ ὅμοιον πάντῃ ἀκίνητον εἶναι τὸ ἕν.*

Sequitur novum argumentum, cum illud, quod sit, infinitum sit, essse etiam unum: at apparet corrupta esse *πᾶν δὲ καὶ ἄπειρον ὂν εἶναι*, quemadmodum Bekkerus sine ulla lectionis varietate edidit. Cod. Lips. *πᾶν γὰρ ἄπειρον*, quo nihil proficimus, sed plane absurda sunt, quae sequuntur, *εἰ γὰρ πλέον ἢ δύο εἴη*, quod nihil aliud significare potest, quam *si plus quam duo essent*, ac si Melissus duo esse demonstraturus esset; egregie cod. Lips. *πλέω* exhibet, quod non correxerim *πλείω*, epitomator enim usus est forma, quam legerat in Melisso, in eandem enim ille sententiam dixerit: *εἰ δὲ ἄπειρον, ἕν· εἰ γὰρ δύο εἴη, οὐκ ἂν δύναιτο ἄπειρα εἶναι, ἀλλ' ἔχοι ἂν πέρατα πρὸς ἄλληλα· ἄπειρον δὲ τὸ ἐόν, οὐκ ἄρα πλέω τὰ ἐόντα· ἓν ἄρα τὸ ἐόν.* Et magna satis formarum inconstantia in hoc libello, ita p. 976. A. 26 *πλείονα*, ad ib. 31 *πλείω*. Itaque scribendum puto transposita particula *καὶ* et addito *ἕν*, quod necessario requiritur: *πάντῃ δὲ ἄπειρον ὂν ἓν εἶναι· εἰ γὰρ πλέω ἢ καὶ δύο εἴη κ. τ. λ.*, quamquam si quis abjiciat plane illud *καί*, non adverser.

Pergit Melissus demonstrare, cum sit unum, esse etiam omni ex parte sibi simile, at quod legitur apud Bekkerum: *ἓν δὲ ὅμοιον εἶναι πάντῃ*, pro quo Bekkeri codd. *ὃ μόνον*, id corri-

gendum ex cod. Lips. *ἓν δὲ ὂν ὅμοιον εἶναι πάντῃ.* Deinde quod Bekkerus edidit *εἰ γὰρ ἀνόμοια πλείω ὄντα, οὐκ ἂν ἔτι ἓν θεῖναι,* ibi scribendum est: *εἰ γὰρ ἀνόμοιον, πλείω ὄντα οὐκ ἂν ἔτι ἓν εἶναι,* utrumque suppeditat cod. Lips. nisi quod per errorem librarii *ἓν* omissit, et *εἶναι* conjecit jam Sylburgius probavitque Brandis Quaest. Eleatt. p. 188. Ceterum hic quoque epitomator videtur justo brevius Melissi ratiocinationem tradidisse, dolendum autem est, quod ne Simplicius quidem servaverit ea, quae huc pertinent: nam obiter disputata sunt, quae leguntur ex Melisso apud Simplicium p. 22: *Εἰ δὲ ἄπειρον, ἕν· εἰ γὰρ δύο εἴη, οὐκ ἂν δύναιτο ἄπειρα εἶναι, ἀλλ' ἔχοι ἂν πέρατα πρὸς ἄλληλα· ἄπειρον δὲ τὸ ἐόν, οὐκ ἄρα πλείω τὰ ἐόντα, ἓν ἄρα τὸ ἐόν. Ἀλλὰ μὴν εἰ ἕν, καὶ ἀκίνητον, τὸ γὰρ ἓν ἐόν, ὅμοιον ἀεὶ ἑωυτῷ, τὸ δὲ ὅμοιον, οὔτ' ἂν ἀπόλοιτο, οὔτ' ἂν μεῖζον γίνοιτο, οὔτε μετακοσμέοιτο, οὔτ' ἂν ἀλγέοι οὔτε ἀνιῷτο.* Namque ibi plane praetermittitur demonstratio haec, unum sibi simile omni ex parte esse. Denique Melissus docet id quod sibi simile sit, etiam motu carere. Sed quid sibi velit *μέτριον,* vix exponas, Bekkeri codd. *ἄμετρον,* et sic quoque cod. Lips., legendum igitur *ἄπειρον,* quanquam nescio an melius ita conformetur omnis hic locus: *ἀΐδιόν τε ὂν ἄπειρόν τε καὶ ἓν καὶ ὅμοιον πάντῃ ἀκίνητον εἶναι.* Namque id quod est epitomator nondum sic simpliciter appellavit *τὸ ἕν,* atque ita omnia illa, quae singulatim erant pertractata, una comprehenduntur.

Sed omissis iis, quae in hoc capite emendationem requirunt, accedo ad caput alterum, in quo Aristoteles Melissi argumenta refellere suscipit; ex plurimis autem locis, qui graviter corrupti sunt, aliquos eligam.

P. 975. A. 36: Ἔτι εἰ καὶ ὅτι μάλιϛα μήτε τὸ μὴ ὂν ἐνδέχεται γενέϛθαι μήτε ἀπολέϛθαι τὸ μὴ ὄν, ὅμως τί κωλύει τὰ μὲν γενόμενα αὐτῶν εἶναι, τὰ δ' ἀΐδια, ὡς καὶ Ἐμπεδοκλῆς λέγει; ἅπαντα γὰρ κἀκεῖνος ταὐτὰ ὁμολογήϛας, ὅ τι ἔκ τε μὴ ὄντος ἀμήχανόν ἐϛτι γενέϛθαι, τό τε ὂν ἐξόλλυϛθαι ἀνήνυϛτον καὶ ἄπρηκτον, ἀεὶ γὰρ θήϛεϛθαι, ὅπῃ κέ τις αἰὲν ἐρείδῃ, ὅμως τῶν ὄντων τὰ μὲν ἀΐδια εἶναί φηϛι, πῦρ καὶ ὕδωρ καὶ γῆν καὶ ἀέρα, τὰ δ' ἄλλα γίνεϛθαί τε καὶ γεγονέναι ἐκ τούτων.

Hic ex cod. Lips. pleraque jam restituta sunt a Bekkero, at supersunt alia vitia: nam inepte de nihili interitu Empedocles consentire dicitur, qui dixerat, neque ex nihilo quidquam generari, neque ea, quae sint, exstingui posse. Itaque necessario scribendum: *μήτε τὸ μὴ ὂν ἐνδέχεται γενέϛθαι, μήτε ἀπολέϛθαι τὸ ὄν.* idque ipsum Spaldingium conjecisse dicit Beckius. Deinde inanis verborum copia est *ταὐτὰ ὁμολογήϛας*, corrigendum est ex cod. Lips.: *ἅπαντα γὰρ κἀκεῖνος ταῦτα ὁμολογήϛας·* atque ita Bekkeri Va. Deinde idem codex exhibet *ἐκ τοῦ μὴ ὄντος*, fortasse igitur scribendam: *ἔκ τε τοῦ μὴ ὄντος*, namque Aristoteles non ipsos Empedoclis versus integros adhibuit, sed suae orationi accommodavit, ita tamen, ut quae Empedocles propria quadam

ratione usurpavit, servaret, quemadmodum illud *ἀνήνυστον καὶ ἄπρηκτον*; ita igitur etiam in illo *θήσεσθαι* peculiare aliquod Empedoclis verbum delitescere videbitur, nam quin corruptum sit, dubitari nequit. At Sturzii conjectura *στήσεσθαι*, quam Simon Karsten recepit, probari non potest, namque Empedocles docere vult, nihil interire, quamvis omnia mutentur, neque vero hic verbo *ἵστασθαι* ullus est locus; itaque corrigo: *ἀεὶ γὰρ θεύσεσθαι, ὅπῃ κέ τις αἰὲν ἐρείδῃ·* qua ratione id assequimur, quod requiritur, perpetuo tantum mutari, quocunque modo vis urgeat, neque vero quidquam generari aut interire. Verbum enim *θεῖν* ad elementorum mutationem variasque, quas induunt, formas transtulit Empedocles, conferas v. 122, ubi postquam hanc ipsam sententiam exposuit, nihil interire posse, pergit:

Ἀλλ' αὔτ' ἐστὶν ταῦτα, δι' ἀλλήλων δὲ θέοντα
γίνεται ἄλλοτε ἄλλα διηνεκὲς, αἰὲν ὁμοῖα.

ita enim restituendum, Karstenius *ἀλλ' αὔτ' ἔστι γε ταῦτα* *) et ad eandem rationem v. 137:

Αὐτὰ γὰρ ἐστὶν ταῦτα, δι' ἀλλήλων δὲ θέοντα
γίνεται ἀλλοιωπά· τὰ γὰρ διάθρεξις ἀμείβει **) ·

*) Nisi forte praestat: *ἀλλ' αὔτ' ἐστὶν ταὐτὰ* quae forma minime ab hoc genere poesis abhorret, duriore usus est Xenophanes Fr. IV. *Αἰεὶ δ' ἐν τωὐτῷ μένει οὐ κινούμενον οὐδὲν* et Parmenides v. 90: *τωὐτόν τ' ἐν τωὐτῷ τε μένον καθ' ἑωυτό τε κεῖται.* et v. 118: *ἑωυτῷ πάντοσε τωὐτόν, τῷ δ' ἑτέρῳ μὴ τωὐτὸν, ἀτὰρ κἀκεῖνο κατ' αὐτὸ ἀντία*, ubi legendum *καθ' αὑτὸ τωὐτόν*. .

**) Scripsi *διάθρεξις*, pro vulg *διάκρυψις*, quamvis dubitanter, Karsten *διάπτυξις*, quod ferri nequit tam propter numerum, quam propter sententiam, nam *διάπτυξις* esset idem quod

et v. 140:

Αὐτὰ γὰρ ἐστὶν ταῦτα, δι' ἀλλήλων δὲ θέοντα
γίνοντ' ἄνθρωποί τε καὶ ἄλλων ἔθνεα θνητῶν *)

et simpliciter, quemadmodum hic, v. 209:

οὕτω γὰρ συνέκυρσε θέων τότε, πολλάκι δ' ἄλλως.

P. 975. B. 6: *Οὐδεμία γὰρ ἑτέρα ὡς οἴεται γένεσίς ἐστι τοῖς οὖσιν, ἀλλὰ μόνον μῖξίς τε διάλλαξίς τε μιγέντων ἐστίν· φύσις δ' ἐπὶ τοῖς ὀνομάζεται ἀνθρώποισιν· τὴν δὲ γένεσιν προσιοῦσαν τοῖς ἀϊδίοις καὶ τῷ ὅτι γίνεσθαι λέγει, ἐπεὶ τοῦτό γε ἀδύνατον ᾤετο.*

Extrema haec recte emendata sunt cod. Lips. auctoritate, at plane non intelligi potest quid sit *τῷ ὅτι γίνεσθαι*, et obscure dictum *γένεσιν προσιοῦσαν τοῖς ἀϊδίοις*. At idem ille codex hic quoque quid restituendam sit docet, exhibet enim *τὴν δὲ γίνεσιν εἰ προς οὖσίαν — τῷ ὄντι·* scribendum igitur *τὴν δὲ γένεσιν πρὸς οὖσι τοῖς ἀϊδίοις καὶ τῷ ὄντι γένεσθαι λέγει*, quamvis etiam corrigi possit, *τὴν δὲ γένεσιν, εἰ πρὸς οὖσι τοῖς ἀϊδίοις καὶ τῷ ὄντι γίγνεται, λέγει.* Hoc enim dicit Aristoteles, Empedoclem hanc generationem appellare, cum novi aliquid accedat ad ea quae sunt, cum revera aliquid nascatur.

P. 975. B. 10: *Πῶς γάρ, φήσει, καὶ ἔπαρξις ἴετο, παντί τε καὶ ποθὲν ἐλθὸν ἀλλὰ μισγομένων τε καὶ συντιθεμένων πυρὸς καὶ*

---

discretio, vid. Simplic. in Phys. p. 34. B: *τὴν γένεσιν καὶ φθορὰν μηδὲν ἄλλο εἶναι, ἀλλὰ μόνον μῖξίν τε καὶ διάλλαξιν μιγέντων, καὶ σύνοδον διάπτυξίν τε γίνεσθαι ἐν μέρει αἴσης.* Hic vero tam concretionem quam discretionem indicare debuit poëta.

*) Scripsi *θνητῶν*, vulgo *κηρῶν*, Karsten *θηρῶν*.

τῶν μετὰ πυρὸς γίγνεσθαι τὰ πολλά, διαλλαττομένων τε καὶ διακρινομένων φθείρεσθαι πάλιν, καὶ εἶναι τῇ μὲν μίξει πολλά τε καὶ τῇ διακρίσει, τῇ δὲ φύσει τέτταρ᾽ ἄνευ τῶν αἰτίων ἢ ἕν.

Hic quoque Bekkerus injuria sprevit, quae Cod. Lips. suppeditat, in quo haec leguntur: *πῶς γὰρ φήσει καὶ ἐπαυξησείετο παντὶ καὶ ποθὲν ἐλθών*, quod plane confirmatur iis, quae Simplic. in Physic. p. 34. B ex Empedocle profert:

Τοῦτο δ᾽ ἐπαυξήσειε τὸ πᾶν τί κε καὶ πόθεν ἐλθόν,
πῇ δέ κε καὶ ἀπόλοιτο, ἐπεὶ τῶνδ᾽ οὐδὲν ἔρημον.

qui versus ita videntur corrigendi esse:

Τοῦτο δ᾽ ἐπαυξήσειε τὸ πᾶν κε τί καὶ πόθεν ἐλθόν,
πῇ δὲ καὶ ἐξαπόλοιτό κ᾽, ἐπεὶ τῶνδ᾽ οὐδὲν ἔρημον.

alio autem loco Empedocles his substituisse videtur: *πόθεν οὖν τί κ᾽ ἐπέλθοι*, vid. Aristot. infra. Apud Aristotelem autem apparet scribendum esse: *πῶς γὰρ ἄν, φησί, καὶ ἐπαυξήσειε τὸ πᾶν τί καὶ πόθεν ἐλθόν*, fortasse autem Empedocles itidem haec variaverat: *πῶς γὰρ ἐπαυξήσειε τὸ πᾶν κέ τι*; Praepostere autem ea, quae subsequuntur, diremta sunt in tres duosve articulos, ita ut jam plane nulla insit sententia; adscribam, quemadmodum sunt distinguenda: *Ἢ εἰ καὶ ἄπειρα εὐθὺς ταῦτα εἴη* (hic enim ordo est in cod. Lips.) *ἐξ ὧν συντιθεμένων γίγνεται, διακρινομένων δὲ φθείρεται, ὡς καὶ τὸν Ἀναξαγόραν φασί τινες λέγειν, ἐξ ἀεὶ ὄντων καὶ ἀπείρων τὰ γινόμενα γίγνεσθαι, κἂν οὕτως οὐκ ἂν εἴη ἀΐδια πάντα, ἀλλὰ καὶ γιγνόμενα ἄττα [καὶ γενόμενά τ᾽] ἐξ ὄντων*

καὶ φθειρόμενα εἰς οὐσίας τινὰς ἄλλας. Namque illa *ὡς καὶ τὸν Ἀναξαγόραν — γίνεσθαι* mediae sunt inserta orationi, itaque jam interruptus orationis ordo his verbis *κἂν οὕτως* continuatur, quae ad protasin referenda sunt: nam hoc dicit Aristoteles, etiam si quis infinitatem principium esse statuat quae sit ab omni aeternitate, quemadmodum Anaxagoras fecerit, vel sic tamen necesse esse, alia exoriantur, alia intereant. Verba autem *καὶ γενόμενά τ'* sunt plane delenda.

P. 975. B. 20: *ἔτι οὐδὲν κωλύει μίαν τινὰ οὐσίαν τὸ πᾶν μορφήν, ὡς καὶ ὁ Ἀναξίμανδρος καὶ ὁ Ἀναξιμένης λέγουσιν, ὁ μὲν ὕδωρ εἶναι φάμενος τὸ πᾶν, ὁ δὲ, ὁ Ἀναξιμένης ἀέρα, καὶ ὅσοι ἄλλοι οὕτως εἶναι τὸ πᾶν ἓν ἠξίωκασι· τοῦτο ἤδη σχήμασί τε καὶ πλήθεσι καὶ ὀλιγότητι καὶ τῷ μανὸν ἢ πυκνὸν γίνεσθαι, πολλὰ καὶ ἄπειρα ὄντα τε καὶ γινόμενα ἀπεργάζεται τὸ ὅλον.*

Ostendere vult fieri posse, ut alia sint ab omni aeternitate, alia autem procreata, quemadmodum Empedocles statuerit immortalia esse elementa illa quatuor, ex quibus omnis gignatur rerum infinita multitudo, aut Anaxagoras infinita esse omnia statim a principio, ex quibus omnia sint profecta. Jam non potest ita pergere, nihil prohibet, quominus unum illud quod est unam aliquam speciem induat, unum aliquod sit elementum: hoc enim quid ad Melissi argumentationem confutandam? sed hoc dicere debebat, nihil prohibet, quominus etiam ex una aliqua rerum forma gignatur aliquid. Viam autem emendandi demonstrat

hic quoque cod. Lips. qui *οὖσαν* pro *οὐσίαν* exhibet: jam apparet haec, cum non integram sententiam conficiant, arcte cohaerere cum iis, quae sequuntur, quae et ipsa inepta sunt. Corrigendum est: *ἔτι δὲ οὐδὲν κωλύει, μίαν τινὰ οὖσαν τὸ πᾶν μορφήν, ὡς καὶ ὁ Ἀναξίμανδρος καὶ ὁ Ἀναξιμένης λέγουσιν, ὁ μὲν ὕδωρ εἶναι φάμενος τὸ πᾶν, ὁ δὲ Ἀναξιμένης ἀέρα, καὶ ὅσοι ἄλλοι οὕτως εἶναι τὸ πᾶν ἓν ἠξιώκασι, τοῦτο ἤδη σχήμασί τε καὶ πλήθεσι καὶ ὀλιγότητι καὶ τῷ μανὸν ἢ πυκνὸν γίγνεσθαι πολλὰ καὶ ἄπειρα ὄντα τε καὶ γιγνόμενα ἀπεργάζεσθαι τὸ ὅλον*; *τοῦτο* refertur ad unum illud elementum (*μορφὴ*), quod sive quantitatem, sive qualitatem spectes (*σχῆμα, πλῆθος, ὀλιγότης, πυκνότης, μανότης*) multifariam dividatur et tamen totum illud efficiat.

P. 975. B. 27: *φησὶ δὲ καὶ ὁ Δημόκριτος τὸ ὕδωρ τε καὶ τὸν ἀέρα ἕκαστόν τε τῶν πολλῶν τοῦτο ὂν ῥυθμῷ διαφέρειν. Τί δὴ κωλύει καὶ οὕτως τὰ πολλὰ γίγνεσθαί τε καὶ ἀπόλλυσθαι, ἐξ ὄντος ἀεὶ ἐς ὂν μεταβάλλοντος ταῖς εἰρημέναις διαφοραῖς τοῦ ἑνὸς καὶ οὐδὲν οὔτε πλέονος οὔτε ἐλάττονος γιγνομένου τοῦ ὅλου.*

Quaenam tandem sunt illae *εἰρημέναι διαφοραί*, quas commemoratas esse in praegressis facile conjicias. At nihil antea reperitur, quod huc referas, nisi illud *ῥυθμῷ διαφέρειν*, at Democritus non tantum forma differre censuit individua illa corpuscula, quae ipse principia rerum esse statuit, sed etiam ordine et collocatione, vid. praeter alios Aristot. Met. I. 4: *καὶ καθάπερ οἱ ἓν ποιοῦντες τὴν ὑποκειμένην οὐσίαν τἄλλα τοῖς πάθεσιν αὐτῆς γεν-*

νῶσι, τὸ μανὸν καὶ τὸ πυκνὸν ἀρχὰς τιθέμενοι τῶν παθημάτων, τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ οὗτοι τὰς διαφορὰς αἰτίας τῶν ἄλλων εἶναί φασιν, ταύτας μέντοι τρεῖς εἶναι λέγουσι, σχῆμά τε καὶ τάξιν καὶ θέσιν· διαφέρειν γάρ φασι τὸ ὂν ῥυσμῷ καὶ διαθιγῇ καὶ τροπῇ μόνον· τούτων δὲ ὁ μὲν ῥυσμὸς σχῆμά ἐστιν, ἡ δὲ διαθιγὴ τάξις, ἡ δὲ τροπὴ θέσις. Itaque corrigendum est: *φησὶ δὲ καὶ ὁ Δημόκριτος τὸ ὕδωρ τε καὶ τὸν ἀέρα ἕκαστόν τε τῶν πολλῶν ταὐτὸ ὂν ῥυσμῷ, διαθιγῇ καὶ τροπῇ διαφέρειν· τί δὲ κωλύοι ἂν καὶ οὕτως τὰ πολλὰ γίγνεσθαι καὶ ἀπόλλυσθαι, ἐξ ὄντος ἀεὶ εἰς ὂν μεταβάλλοντος ταῖς εἰρημέναις διαφοραῖς κ. τ. λ. ταὐτὸ* suppeditavit cod. Lips.; deinde scripsi *τί δὲ κωλύοι ἂν*, ubi cum Lips. tum alii *κωλύειν* exhibent.

P. 975. B. 33: *Ἔτι τί κωλύει, ποτὲ μὲν ἐξ ἄλλων τὰ σώματα γίγνεσθαί τε καὶ ἀπόλλυσθαι πάλιν.*

In quibus nec orationis conformatio recte absolvitur, nec sententia nisi futilis inest. Mirum est profecto, ea, quae leguntur in cod. Lips., plane neglecta esse; ibi enim haec exstant: *ἔτι τί κωλύει πολλὰ μὲν ἐξ ἄλλων τὰ σώματα γίγνεσθαι [καὶ διαλύνεσθαι εἰς σώματα, οὕτως δὴ ἀναλυόμενα καὶ ἴσα γίγνεσθαί τε] καὶ ἀπόλλυσθαι πάλιν.* Apparet igitur integrum versum excidisse in ceteris libris, quamquam ne haec quidem, quae cod. Lips. suppeditat, satis integra sunt. Corrigas *ἔτι τί κωλύει πολλὰ μὲν ἐξ ἀλλήλων τὰ σώματα γίγνεσθαι καὶ διαλύεσθαι εἰς σώματα, οὕτως δὲ γιγνόμενά τε καὶ ἀναλυόμενα ἴσα γίγνεσθαί τε*

καὶ ἀπόλλυσθαι πάλιν. Namque hoc dicit Aristoteles, fieri etiam posse, ut quae ex se invicem procreentur et in se revertantur, ea et in nascendo et in intereundo eandem servent quantitatem.

P. 975. B. 34: *Εἰ δὲ καὶ ταῦτά τις συγχωροίη, καὶ εἴη τι καὶ ἀγένητον, τί μᾶλλον ἄπειρον δείκνυται; ἄπειρον γὰρ εἶναί φησιν, εἰ ἔστι μέν, μὴ γεγονέναι· πέρατα γὰρ εἶναι τὴν τῆς γενέσεως ἀρχήν τε καὶ τελευτήν· καί τοι τί κωλύει ἀγένητον ὂν ἔχειν πέρας ἐκ τῶν εἰρημένων; εἰ γὰρ ἐγένετο, ἀρχὴν ἔχειν ἀξιοῖ ταύτην, ὅθεν γίγνοιτο, εἰ γιγνόμενα.*

Ad novam accedit Aristoteles disputationis partem, ostendere enim vult, ne id quidem satis recte conclusum esse a Melisso, infinitum esse id, quod sit. Sed extrema quae leguntur vix ferenda sunt, si illis verbis *εἰ γιγνόμενα* inesset dubitatio quaedam, certe dicendum fuit, *εἰ γίγνοιτο.* At cod. Lips. exhibet *ἔχειν ἀρχὴν* et *ὅθεν ἤρξατο γιγνόμενα,* verissime, nisi quod praestat: *εἰ γὰρ ἐγένετο, ἔχειν ἀρχὴν ἀξιοῖ ταύτην, ὅθεν ἤρξατο γιγνόμενον.* Aristoteles ipsius Melissi orationem secutus est, vid. Melissi fragmentum ap. Simplic. in Phys. p. 23. b: *Ὅ τε τοίνυν οὐκ ἐγένετο, ἔστι τε καὶ ἀεὶ ἦν καὶ ἀεὶ ἔσται· καὶ ἀρχὴν οὐκ ἔχει οὐδὲ τελευτήν, ἀλλ' ἄπειρόν ἐστιν· εἰ μὲν γὰρ ἐγένετο, ἀρχὴν ἂν εἶχεν· ἤρξατο γὰρ ἄν ποτε γινόμενον· καὶ τελευτήν· ἐτελεύτησε γὰρ ἄν ποτε γιγνόμενον· εἰ δὲ μὴ ἤρξατο μήτε ἐτελεύτησεν, ἀεί τε ἦν καὶ ἀεὶ ἔσται, οὐκ ἔχον ἀρχὴν οὐδὲ τελευτήν· οὐ γὰρ ἀεὶ εἶναι ἄνυστον, ὅτι μὴ πᾶν ἐστιν.*

P. 976. A. 1: *Τί δὴ κωλύει, καὶ εἰ μὴ ἐγένετο, ἔχειν ἀρχήν, οὐ μέντοι γε ἐξ ἧς γε ἐγένετο, ἀλλὰ καὶ ἑτέραν· καὶ εἶναι περαίνοντα πρὸς ἄλληλα ἀΐδια ὄντα.*

Haec leviter corrupta sic emendaverim ejectis particulis inutilibus *γε* et *καὶ*, quae temere videntur repetitae esse, *τί δὴ κωλύει, καὶ εἰ μὴ ἐγένετο, ἔχειν ἀρχήν, οὐ μέντοι ἐξ ἧς γε ἐγένετο, ἀλλὰ ἑτέραν, καὶ εἶναι περαίνοντα πρὸς ἄλληλα, ἀΐδια ὄντα.* Ceterum conferas Melissi disputationem ap. Simplic. in Phys. p. 22. b: *Εἰ δὲ ἄπειρον, ἕν· εἰ γὰρ δύο εἴη, οὐκ ἂν δύναιτο ἄπειρα εἶναι, ἀλλ' ἔχοι ἂν πέρατα πρὸς ἄλληλα*, et p. 23. b: *εἰ μὴ ἓν εἴη, περανέει πρὸς ἄλλο.* Quae proxime subsequuntur praetermitto, et accedo ad alium locum longe difficillimum.

P. 976. A. 16: *Ἔχον δὲ μέσον καὶ ἔσχατα, πέρας ἔχει ἀγένητον ὄν, ἐπεὶ εἰ καί, ὡς αὐτὸς λέγει, ἓν ἐστι καὶ τοῦτο σῶμα, ἔχει ἄλλα ἑαυτοῦ μέρη, εἰ τάδε ὅμοια πάντα· καὶ γὰρ ὅμοιον οὕτω λέγει τὸ πᾶν εἶναι οὐ . . . ἄλλῳ τινί, ὃ περανθῆναι ὁρᾷς, ἐλέγχει εἴτι ὅμοιον τὸ ἄπειρον· τό γε ὅμοιον, ἑτέρῳ ὅμοιον, ὥστε δύο ἢ πλείω ὄντα οὐκ ἂν ἓν οὐδ' ἄπειρον εἶναι· ἀλλ' ἴσως τὸ ὅμοιον πρὸς αὐτὸ λέγει καὶ φησὶν αὐτὸ ὅμοιον εἶναι πᾶν ὅτι ὁμοιομερὲς ὕδωρ ὂν ἅπαν ἢ γῆ ἢ εἴτι τοιοῦτον ἄλλο.*

At haec quidem plane inepta et obscura sunt, sed hic quoque cod. Lips. ex parte certe meliora praebet, in eo enim pro *ἐπεὶ καὶ* legitur *ποιεῖ καί*, deinde *οὐχὶ ὡς ἄλλ . . . . τινί*, porro pro monstro illo *ὃ περανθῆναι ὁρᾷς* exhibet *ὅπερ Ἀθηναγόρας*.

idque iterum in margine scriptum exstat, et pro *εἴ τι ὅτι*, denique *πρὸς τὸ αὐτὸ λέγει.* Et Athenagorae quidem nomen alienum est ab hoc loco, sed ostendit illa ipsa lectio corrigendi viam, nam vix dubitari potest, quin *Anaxagorae* nomen restituendum sit, id quod etiam Beckius suspicatus est. Totus autem locus ita fuerit conformandus: *Ἔχον δὲ μέσον καὶ ἔσχατα, πέρας ἔχει, ἀγένητον ὄν. Ἔτι, εἰ ὡς καὶ αὐτὸς λέγει, ἕν ἐστι καὶ τοῦτο σῶμα, ἔχει ἄλλα ἑαυτοῦ μέρη, τὰ δὲ* (vel *ταῦτα δὲ*) *ὅμοια πάντα· καὶ γὰρ ὅμοιον οὗτος λέγει τὸ πᾶν εἶναι, οὐχὶ ὡς ἄλλοι ἑτέρῳ τινί, ᾧ περανθείη ἄν, ὅπερ Ἀναξαγόρας ἐλέγχει, ὅτι ἀνόμοιον τὸ ἄπειρον· τὸ γὰρ ὅμοιον ἑτέρῳ ὅμοιον, ὥστε δύο ἢ πλείω ὄντα οὐκ ἂν ἓν οὐδ᾽ ἄπειρον εἶναι. Ἀλλ᾽ ἴσως τὸ ὅμοιον πρὸς αὐτὸ λέγει, καί φησιν αὐτῷ ὅμοιον εἶναι πᾶν, οἷον ὁμοιομερὲς ὕδωρ ὂν ἅπαν ἢ γῆν ἢ εἴτι τοιοῦτον ἄλλο.* Adjeci *ᾧ περανθείη ἄν*, quamquam possunt haec etiam abesse, sed necessario scribendum fuit *ὅτι ἀνόμοιον τὸ ἄπειρον*, vid. Anaxagorae disputationem apud Simplic. in Phys. p. 33 B: *σπερμάτων ἀπείρων πλῆθος οὐδὲν ἐοικότων ἀλλήλοισιν· οὐδὲ γὰρ τῶν ἄλλων οὐδὲν ἔοικε τῷ ἑτέρῳ τὸ ἕτερον, τουτέων δὲ οὕτως ἐχόντων ἐν τῷ σύμπαντι χρὴ δοκέειν ἓν εἶναι πάντα χρήματα·* et Fr. VIII: *Νοῦς δὲ πᾶς ὅμοιός ἐστι καὶ ὁ μείζων καὶ ὁ ἐλάσσων· ἕτερον δὲ οὐδέν ἐστιν ὅμοιον οὐδενὶ ἄλλῳ· ἀλλ᾽ ὅτεῳ πλεῖστα ἔνι, ταῦτα ἐνδηλότατα ἓν ἕκαστόν ἐστι καὶ ἦν.* Hic autem locus vel propterea maxime memorabilis est, quoniam inde cognoscimus Anaxagoram contra Melissum disputa-

visse, qua re confirmatur, id quod aliunde etiam constat, Anaxagoram senem admodum librum de rerum natura edidisse, quemadmodum Aristot. Met. I. 3 dicit Anaxagoram *Ἐμπεδοκλέους τῇ μὲν ἡλικίᾳ πρότερον, τοῖς δ᾽ ἔργοις ὕστερον* esse. Atqui Melissus contra Empedoclem disputaverat, id quod liquido docet ejus locus apud Simplic. p. 24. A: *Οὕτως οὖν ἀΐδιόν ἐστι καὶ ἄπειρον καὶ ἓν καὶ ὅμοιον πᾶν, καὶ οὔτ᾽ ἂν ἀπόλοιτο οὔτε μέζον γίνοιτο οὔτε μετακοσμέοιτο, οὔτε ἀλγέοι οὔτε ἀνιῷτο· εἰ γάρ τι τούτων πάσχοι, οὐκ ἂν ἔτι ἓν εἴη· εἰ γὰρ ἑτεροιοῦται, ἀνάγκη τὸ ἐὸν μὴ ὁμοῖον εἶναι, ἀλλ᾽ ἀπόλλυσθαι τὸ πρόσθεν ἐὸν, τὸ δὲ οὐκ ἐὸν γίνεσθαι· εἰ τοίνυν τρισμυρίοισιν ἔτεσιν ἑτεροῖον γένοιτο τὸ πᾶν, ὄλοιτο ἂν ἐν τῷ παντὶ χρόνῳ·* namque etiamnunc haec ad Empedoclem pertinere puto, qui videtur censuisse triginta millibus annorum absolutis eodem omnia redire, unde sint profecta, quorsum spectat maxime Empedoclei carminis exordium.

Ἔστιν ἀνάγκης χρῆμα, θεῶν ψήφισμα παλαιὸν,
ἀΐδιον, πλατέεσσι κατεσφρηγισμένον ὅρκοις,
εὖτέ τις ἀμπλακίῃσι φόνῳ φίλα γυῖα μιήνῃ
δαίμων, οἵτε βίοιο λελόγχασι μακραίωνος,
τρίς μιν μυρίας ὧρας ἀπὸ μακάρων ἀλάλησθαι
γινόμενον παντοῖα διὰ χροὸς εἴδεα θνητῶν.

Et congruunt tempora, nam Empedocles circa Olymp. LXXXI videtur carmen suum edidisse, circa illam enim Olympiadem eum inclaruisse perhibet Eusebius, Melissus autem censendus est circa

Ol. LXXXIV scripsisse, qua floruisse creditur secundum Apollodorum, Anaxagoram autem circa Olymp. LXXXVII demum scripsisse censeo, sed de hac re disseretur alio tempore accuratius.

P. 976. B. 12: *Ἀκίνητον δ' εἶναι φησὶν εἰ κενὸν μή ἐστιν· ἅπαντα γὰρ κινεῖσθαι τῷ ἀλλάττειν τόπον. Πρῶτον μὲν οὖν τοῦτο πολλοῖς οὐ συνδοκεῖ, ἀλλ' εἶναί τι κενόν, οὐ μέντοι τοῦτό γε τι σῶμα εἶναι, ἀλλ' οἷον καὶ ὁ Ἡσίοδος ἐν τῇ γενέσει πρῶτον τὸ χάος φησὶ γενέσθαι, ὡς δὲ χώραν πρῶτον ὑπάρχειν τοῖς οὖσιν. Τοιοῦτον δέ τι καὶ τὸ κενόν, οἷον ἀγγεῖόν τι ἀνὰ μέσον εἶναι ζητοῦμεν.*

Hic recte jam ex cod. Lips.: *εἰ κενὸν μή ἐστι* pro *μὲν* et *ἅπαντα γὰρ κινεῖσθαι* pro *κινεῖται*, denique *τοῦτό γέ τι* pro *τό γέ τι* restitutum est, sed inepta sunt plane *ὡς δὲ χώραν κ. τ. λ.* pro quibus idem liber rectissime exhibet *ὡς δέον*, quod fuit recipiendum. Deinde parum recte disputatum est, vacuum esse quasi vasculum quoddam, immo consentaneum est, inane illud cum vacuo, quod videtur in vasculo esse, comparari. Hoc ipso autem exemplo etiam utebantur, qui docebant, nihil esse vacuum, et tale aliquid requiri ostendunt vel verba *ἀνὰ μέσον*, quae vix habent, quo referantur. Itaque conjicio scribendum esse: *Ἀλλ' οἷον καὶ ὁ Ἡσίοδος ἐν τῇ γενέσει πρῶτον τὸ χάος φησὶ γενέσθαι, ὡς δέον χώραν πρῶτον ὑπάρχειν τοῖς οὖσιν, τοιοῦτον δέ τι καὶ τὸ κενόν, οἷον ἀγγεῖόν τι ἀνὰ μέσον κενόν, εἶναι ζητοῦμεν.* Cf. Aristot. Phys. Ausc. IV. 6: *Οἷον γὰρ τόπον τινὰ καὶ ἀγγεῖον τὸ κενὸν τιθέασιν οἱ λέγοντες, δοκεῖ δὲ πλῆρες μὲν εἶναι, ὅταν ἔχῃ τὸν*

4

ὄγκον, οὗ δεκτικόν ἐστιν, ὅταν δὲ στερηθῇ, κενόν, ὡς τὸ αὐτὸ μὲν ὂν κενὸν καὶ τόπον, τὸ δ' εἶναι αὐτοῖς οὐ ταὐτὸ ὄν· et deinde de Anaxagora, qui negavit inane esse: *οἱ μὲν οὖν δεικνύναι πειρώμενοι ὅτι οὐκ ἔστιν, οὐχ ὃ βούλονται λέγειν οἱ ἄνθρωποι κενόν, τοῦτ' ἐξελέγχουσιν, ἀλλ' ἁμαρτάνοντες λέγουσι, ὥσπερ Ἀναξαγόρας καὶ οἱ τοῦτον τὸν τρόπον ἐλέγχοντες· ἐπιδεικνύουσι γὰρ ὅτι ἔστι τι ὁ ἀήρ, στρεβλοῦντες τοὺς ἀσκοὺς καὶ δεικνύντες ὡς ἰσχυρὸς ὁ ἀὴρ καὶ ἐναπολαμβάνοντες ἐν ταῖς κλεψύδραις.* Adde ib. sub finem: *Μαρτύριον δὲ καὶ τὸ περὶ τῆς τέφρας ποιοῦνται, ἣ δέχεται ἴσον ὕδωρ, ὅσον τὸ ἀγγεῖον τὸ κενόν.*

P. 976. B. 19: *Ἀλλὰ δὴ καὶ εἰ μή ἐστι κενόν, μηδέ τι ἧσσον ἂν κινοῖτο, ἐπεὶ καὶ Ἀναξαγόρας τὸ πρὸς αὐτὸ πραγματευθεὶς καὶ οὐ μόνον ἀποχρῆσαν αὐτῷ ἀποφήνασθαι, ὅτι οὐκ ἔστιν, ὅμως κινεῖσθαί φησι τὰ ὄντα, οὐκ ὄντος κενοῦ.*

Hic facile quis conjiciat, scribendum esse *Ἀναξαγόρας ὁ πρὸς αὐτὸν πραγματευθεὶς*, ut Anaxagoras dicatur adversus Melissum scripsisse, quod factum esse vidimus supra, sed aliud quid requiritur, quod vel particula *ὅμως* indicat, scribendum conjicio: *ἐπεὶ καὶ Ἀναξαγόρας ὁ περὶ τὸ αὐτὸ πραγματευθείς, ὡς οὐ μόνον ἀποχρῆσαν αὐτῷ ἀποφήνασθαι, ὅτι οὐκ ἔστιν, ὅμως κινεῖσθαί φησι τὰ ὄντα, οὐκ ὄντος κενοῦ.* ut dicatur Anaxagoras, quamvis in eo ipso fuerit occupatus, ut non esse inane ostenderet, tamen eo non fuisse contentus, sed motum rebus concessisse.

P. 976. B. 22: *Ὁμοίως δὲ καὶ ὁ Ἐμπεδοκλῆς κινεῖσθαι μὲν ἀεί φησι συγκινούμενα τὸν ἅπαντα ἐνδελεχῶς χρόνον, οὐδὲν εἶναι λέγων ὡς τοῦ παντός, οὐδὲ κενεόν· πόθεν οὖν τί κ' ἐπέλθοι; ὅταν δὲ εἰς μίαν μορφὴν συγκριθῇ, ὡς ἓν εἶναι, οὐδέν φησι τό γε κενεὸν πέλει οὐδὲ περισσόν.* At vero quomodo *κινεῖσθαι συγκινούμενα* ferri possit, non video, e Bekkeri copiis enotatum est *συγκινόμενα* et *συγκοινόμενα*, Lips. *συγκρινόμενα*, at vero non tantum, ubi contrahuntur, quae dissipata fuerunt, sed etiam ubi contracta rursus dissipantur, motus existit; itaque non sufficit illud *συγκρινόμενα*, sed addendum *διακρινόμενα*, deinde illud ipsum *ὅταν δὲ εἰς μίαν μορφὴν συγκριθῇ* postulat, ut antea dictum sit de dissipatione rerum omnium, in qua nihil neque parum neque nimium deprehendatur, sed quae praegressa sunt corrupta esse arguit vel ipsa illa particula *ὡς*. Jam vero totus locus ita videtur conformandus esse: *Ὁμοίως δὲ καὶ ὁ Ἐμπεδοκλῆς κινεῖσθαι μὲν ἀεί φησι* s y g k r i n ó m e n á — *συγκρινόμενά τε καὶ διακρινόμενα τὸν ἅπαντα ἐνδελεχῶς χρόνον, ὅταν μὲν διακριθῇ, οὐδὲν εἶναι λέγων περισσὸν τοῦ παντός, οὐδὲ κενεόν· πόθεν οὖν τί κ' ἐπέλθοι· ὅταν δὲ εἰς μίαν μορφὴν συγκριθῇ, ὥσθ' ἓν εἶναι, οὐδέν, φησίν, ὅγε κενεὸν πέλει οὐδὲ περισσόν.* Et *ὥσθ' ἓν* confirmat cod. Lips. ubi *ὡσθέν* scribitur, idem supra exhibet *τοῦ παντὸς δὲ οὐδὲν κεν . . .*

P. 976. B. 27: *Τί γὰρ κωλύει εἰς ἄλληλα φέρεσθαι καὶ περιίστασθαι ἅμα ὁτονοῦν εἰς ἄλλο, καὶ τούτου εἰς ἕτερον καὶ εἰς τὸ πρῶτον, ἄλλου μεταβάλλοντος ἀεί.*

Qui locus plane impeditus est, quamvis ὁτονοῦν pro ὁτιοῦν sit ex Cod. Lips. restitutum; idem liber exhibet *καὶ εἰ τὸ πρῶτον*. Conjicio sed dubitanter haec sic esse conformanda: *Τί γὰρ κωλύει εἰς ἄλληλα φέρεσθαι καὶ περιΐστασθαι πάλιν,* (nisi *πάντα* malis) *ὁτονοῦν εἰς ἄλλο καὶ τούτου εἰς ἕτερον, εἴτε τὸ πρῶτον εἴτε καὶ ἄλλο, μεταβάλλοντος ἀεί.* Hoc enim dicere videtur, fieri posse, ut perpetua haec sit mutatio, ut unumquidque modo hanc modo illam speciem induat, et vel revertatur in eam formam, qua primum fuerit praeditum, vel aliam ex alia asciscat. Conferas quae ab initio hujus capitis leguntur: *ἢ οὐδὲν κωλύει γεγονέναι ἕτερα ἐξ ἑτέρων καὶ τοῦτο εἰς ἄπειρον ἰέναι, ἢ καὶ ἀνακάμπτειν κύκλῳ, ὥστε τὸ ἕτερον ἐκ τοῦ ἑτέρου γεγονέναι.*

P. 976. B. 29: *Ἔτι καὶ τὴν ἐν τῷ αὐτῳ μένοντος τοῦ πράγματος τόπῳ τοῦ εἴδους μεταβολήν, ἥν ἀλλοίωσιν οἵ τ' ἄλλοι κἀκεῖνος λέγει, οὐδὲν ἐκ τῶν εἰρημένων αὐτῷ κωλύει κινεῖσθαι τὰ πράγματα, ὅταν ἐκ λευκοῦ μέλαν ἢ ἐκ πικροῦ γένηται γλυκύ, οὐδὲν γὰρ τὸ μὴ εἶναι κενὸν ἢ μὴ δέχεσθαι τὸ πλῆρες ἀλλοιοῦσθαι κωλύει.*

Horum verborum satis impedita est sententia, scribendum censeo: *ἔτι καὶ κατὰ τὴν ἐν τῷ αὐτῷ μένοντος τοῦ πράγματος τόπῳ τοῦ εἴδους μεταβολὴν — κινεῖσθαι τὰ πράγματα,* quamquam etiam scribi possit *τῇ — μεταβολῇ*, sed prius praestat. Et de rerum mutatione disseruisse Melissum arguit etiam Aristoteles Phys. Auscult. I. 3: *ὅτι μὲν οὖν παραλογίζεται Μέλισσος δῆλον· οἴεται γὰρ εἰληφέναι, εἰ τὸ γενόμενον ἀρχὴν ἔχει ἅπαν, ὅτι καὶ τὸ*

μὴ γενόμενον οὐκ ἔχει· εἶτα καὶ τοῦτο ἄτοπον, τὸ παντὸς εἶναι ἀρχὴν πράγματος, καὶ μὴ τοῦ χρόνου, καὶ γενέσεως μὴ τῆς ἁπλῆς, ἀλλὰ ἀλλοιώσεως, ὥςπερ οὐκ ἀθρόας γενομένης μεταβολῆς. Maxime autem huc pertinet ipsius Melissi locus apud Simplic. de Coelo F. 137. A: quem quoniam corruptus est, ex parte subjungam: *Νῦν δέ φαμεν ὀρθῶς ὁρᾶν καὶ ἀκούειν καὶ συνιέναι, δοκέει δὲ ἡμῖν τί τε θερμὸν ψυχρὸν γίνεσθαι καὶ τὸ ψυχρὸν θερμόν, καὶ τὸ σκληρὸν μαλθακὸν καὶ τὸ μαλθακὸν σκληρὸν καὶ τὸ ζῶον ἀποθνήσκειν καὶ ἐκ μὴ ζῶντος γίνεσθαι, καὶ ταῦτα πάντα ἑτεροιοῦσθαι καὶ ὅ τι ἦν τε καὶ ὃ νῦν (ἐστίν) οὐδὲν ὁμοῖον εἶναι· ἀλλ' ὅ τε σίδηρος σκληρὸς ἐὼν τῷ δακτύλῳ κατατρίβεσθαι ὁμοῦ ῥέων καὶ χρυσὸς καὶ λίθος καὶ ἄλλο ὅ τι ἰσχυρὸν δοκέει εἶναι πᾶν.* Disserit enim Melissus de mutatione rerum, quae sub sensus cadunt, quibus fidem habendam esse negat, quoniam saepissime in contrarium vertant et aliam ex alia induant speciem, idque exemplis illustrat, velut quod de ferro dixit, quod videatur durum esse, sed cum usu conteratur, etiam molle sit; at vero *ὁμοῦ ῥέων* plane absonum est, ocius corrigas *ὁμουρέων*, hoc enim dicit, ferrum si digito vicinum sit, conteri, videturque Melissus hoc exemplo usus, ferreos potissimum annulos, quorum frequens apud veteres usus, respexisse; conferas Ovid. Art. Am. I. 473:

Ferreus assiduo consumitur annulus usu.

Sed gravius etiam corrupta sunt, quae subjunguntur: *ὥστε συμβαίνει μήτε ὁρᾶν μήτε τὰ ἐόντα γινώσκειν, ἐξ ὕδατός τε γῆ καὶ*

λίθοις γίνεσθαι· sunt enim haec transponenda et ita emendanda: *Ἀλλ' ὅ τε σιδηρὸς σκληρὸς ἐὼν τῷ δακτύλῳ κατατρίβεσθαι ὁμουρέων καὶ χρυσὸς καὶ λίθος καὶ ἄλλο, ὅ τι ἰσχυρὸν δοκέει εἶναι πᾶν, ἐξ ὕδατός τε γῆ καὶ λίθος γίνεσθαι, ὥστι συμβαίνει μήτε ὁρᾶν μήτε τὰ ἐόντα γινώσκειν.* Nam etiam contrarium afferri exemplum consentaneum est, quo probetur, etiam ex mollibus et lentis rebus existere densas, confirmatque quodammodo ipse Simplicius, qui addit *καὶ Μέλισσος μὲν ἐν τούτοις θερμὸν ψυχρὸν γίνεσθαι καὶ τὰ ἑξῆς, ἐξ ὕδατός τε καὶ γῆ καὶ λίθοι γίνεσθαι.* Aptissime autem universa illa conclusio terminatur his verbis *ὥστε συμβαίνει μήτε ὁρᾶν μήτε τὰ ἐόντα γινώσκειν,* quae opposita sunt iis, quae a principio legebantur: *νῦν δέ φαμεν ὀρθῶς ὁρᾶν καὶ ἀκούειν καὶ συνιέναι.*

Sequitur secunda pars, quae ad Xenophanis doctrinam pertinet, et hic quoque Cod. Lips. quantum praestet ceteris intelligi potest, in eo enim haec particula inscribitur, *Ἀριστοτέλους περὶ Ξενοφάνους,* assentientibus aliis quibusdam libris, cum vulgo *περὶ Ζήνωνος* imperitissime praemittatur. Sed breviter hic aliquot locos perstringam, cum pleraque homines docti jam expediverint.

P. 977. A. 14: *Ἀδύνατόν φησιν εἶναι εἴ τι ἔστι, γενέσθαι, τοῦτο λέγων ἐπὶ τοῦ θεοῦ· ἀνάγκη γὰρ ἤτοι ἐξ ὁμοίων ἢ ἐξ ἀνομοίων γενέσθαι τὸ γενόμενον.*

Rectissime hic Cod. Lips. praebet singularem numerum, qui plane requiritur, *ἤτοι ἐξ ὁμοίου ἢ ἐξ ἀνομοίου γενέσθαι τὸ γιγνόμενον*, quemadmodum etiam Simplicius dixit *Ἀγένητον δὲ ἐδείκνυεν ἐκ τοῦ δεῖν τὸ γιγνόμενον ἢ ἐξ ὁμοίου ἢ ἐξ ἀνομοίου γίγνεσθαι*. Sequuntur jam haec, quae gravius vitiata sunt:

Δυνατὸν δὲ οὐδέτερον· οὔτε γὰρ ὅμοιον ὑφ' ὁμοίου προςήκειν τεκνωθῆναι μᾶλλον ἢ τεκνῶσαι· ταὐτὰ γὰρ ἅπαντα τοῖς γε ἴσοις ἢ ὁμοίοις ὑπάρχειν πρὸς ἄλληλα, οὔτ' ἂν ἐξ ἀνομοίου τὸ ἀνόμοιον γενέσθαι.

Corrigunt ex Cod. Lips. Brandis in Comm. Eleatt. p. 26 et Karsten in Xenoph. p. 101: *τοῖς γε ἴσως ὁμοίως*, at nec apta est illa sententia, neque est ea Lips. libri scriptura, sed *ταῦτα — καὶ ὁμοίως*. Imo emendandum: *ταῦτα γὰρ ἅπαντα τοῖς γε ἴσοις καὶ ὁμοίοις οὐχ ὑπάρχειν πρὸς ἄλληλα*, i. e. *τὸ τεκνῶσαι καὶ τὸ τεκνωθῆναι·* idem est, quod Simplicius dicit *ἀλλὰ τὸ μὲν ὅμοιον ἀπαθές φησιν ὑπὸ τοῦ ὁμοίου*. Adde Sext. Empir. Hypot. I. 225: *ἐδογμάτιζε δὲ Ξενοφάνης παρὰ τὰς τῶν ἄλλων ἀνθρώπων προλήψεις ἓν εἶναι τὸ πᾶν καὶ τὸν θεὸν συμφυῆ τοῖς πᾶσιν, εἶναι δὲ σφαιροειδῆ καὶ ἀπαθῆ καὶ ἀμετάβλητον καὶ λογικόν*. Deinde autem cod. Lips. non *τὸ ἀνόμοιον* pro *οὔτ' ἀνόμοιον* praebet, sed paulo rectius *τἀνόμοιον*.

Omissis in praesentia aliis hujus capitis locis, qui facili plerumque negotio corrigi possunt, accedo ad hujus partis caput alterum.

P. 977. B. 21: *Πρῶτον μὲν οὖν λαμβάνει καὶ οὗτος τὸ γιγνόμενον γίγνεσθαι ἐξ ὄντος, ὥςπερ ὁ Μέλισσος. Καίτοι τι κωλύει μήτ' ἐξ ὁμοίου τὸ γιγνόμενον γίνεσθαι, ἀλλ' ἐκ μὴ ὄντος.*

Haec quoque oratio non satis integra est, Xenophanes docuerat, si quid generetur, id aut ex simili aut ex dissimili generari necesse esse; neutrum autem fieri posse; vid. supra c. 3: *Ἀδύνατόν φησιν εἶναι εἴ τί ἐστιν γενέσθαι τοῦτο λέγων ἐπὶ τοῦ θεοῦ· ἀνάγκη γὰρ ἤτοι ἐξ ὁμοίου ἢ ἐξ ἀνομοίου γενέσθαι τὸ γενόμενον. δυνατὸν δὲ οὐδέτερον·* itaque apparet hic quoque corrigendum esse: *καί τοι τί κωλύει μήτ' ἐξ ὁμοίου μήτ' ἐξ ἀνομοίου τὸ γιγνόμενον γίγνεσθαι, ἀλλ' ἐκ μὴ ὄντος.* Dicit enim Aristoteles, nihil prohibere, etiam si id largiaris, quominus ex nihilo generetur aliquid. Antea autem restituendus est verborum ordo, qui in codice Lips. legitur: *πρῶτον μέν οὖν λαμβάνει τὸ γιγνόμενον καὶ οὗτος ἐξ ὄντος γίγνεσθαι.* Et video etiam Karstenium p. 111 similiter haec correxisse.

P. 977. B. 30: *Τὸ δὲ κράτιστον εἶναι τὸν θεὸν οὐχ οὕτως ὑπολαμβάνων λέγεται ὡς πρὸς ἄλλο τι τοιαύτη ἡ τοῦ θεοῦ φύσις, ἀλλὰ πρὸς τὴν αὐτοῦ διάθεσιν, ἐπεί τοίγε πρὸς ἕτερον οὐδὲν ἂν κωλύοι μὴ τῇ αὐτοῦ ἐπιεικείᾳ καὶ ῥώμῃ ὑπερέχειν, ἀλλὰ διὰ τὴν τῶν ἄλλων ἀσθένειαν· θέλοι δ' ἂν οὐδεὶς οὕτω τὸν θεὸν φάναι κράτιστον εἶναι, ἀλλ' ὅτι αὐτὸς ἔχει ὡς οἷόντε ἄριστα καὶ οὐδὲν ἐκλείπει καὶ εὖ καὶ καλῶς ἔχειν αὐτῷ· ἅμα γὰρ ἴσως ἔχοντι κἀκεῖνο ἂν συμβαίη.*

Hic nonnulla ex cod. Lipsiensi emendata sunt, recepta alia, quae vitiosa licet, viam tamen emendationi muniunt, quemadmodum illud *ἐπεί τοί γε*, vulgo enim *ἐπεὶ τοῦ γὰρ* legebatur. Corrigas: *Τὸ δὲ κράτιστον εἶναι τὸν θεὸν οὐχ οὕτως ὑπολαμβάνων λέγει, ὡς πρὸς ἄλλο τι τοιαύτη ἡ τοῦ θεοῦ φύσις, ἀλλὰ πρὸς τὴν αὐτοῦ διάθεσιν· ἐπεὶ τό γε πρὸς ἕτερον οὐδὲν ἂν κωλύοι μὴ τῇ αὐτοῦ ἐπιεικείᾳ καὶ ῥώμῃ ὑπερέχειν, ἀλλὰ διὰ τὴν τῶν ἄλλων ἀσθένειαν, θέλοι δ' ἂν οὐδεὶς οὕτω τὸν θεὸν φάναι κράτιστον εἶναι, ἀλλ' ὅτι αὐτὸς ἔχει ὡς οἷόντε ἄριστα καὶ οὐδὲν ἐλλείπει καὶ εὖ καὶ καλῶς ἔχειν αὐτόν· ἀλλὰ γὰρ ἴσως ἔχοντι κἀκεῖνο ἂν συμβαίνοι.* Ubi quod correxi *δὲ* et *λέγει* necessario requiritur, deinde scripsi *τόγε πρὸς ἕτερον*, ubi repetendum ex praegressis *τοιαύτην τοῦ θεοῦ εἶναι φύσιν*, *ἐλλείπει* autem ex cod. Lips. restitui et deinde *αὐτὸν* correxi, ex eodemque *συμβαίνοι* revocavi, quod firmatur aliquot codd. apud Bekkerum auctoritate, qui *συμβαίνει* exhibent. Necessario autem fuit scribendum *ἀλλὰ γὰρ ἴσως ἔχοντι*, quorum verborum sententiam non perspexit Karstenius p. 116, qui *ἅμα γὰρ ἴσως τοῦτ' ἔχοντι* conjecit, Brandisius autem p. 77 plane non expedivit. At vero est Aristotelis argumentatio haec, Deum sane potentissimum dici non ita, ut cum aliis comparetur, sed ita ut ad ipsius naturam referatur, quippe cui nihil desit ad optimam conditionem; illud autem etiam tum fieri posse, si praeter Deum alii sint, quibus aeque bene sit, aliorum felicitate non tolli Dei feli-

citatem; est enim *ἴσως ἔχοντι* idem quod *εὖ καὶ καλῶς ἔχοντι ἴσως ἄλλοις.*

P. 978. A. 20: *Ἔτι δὲ σφαιροειδῆ ὄντα ἀνάγκη πέρας ἔχειν· ἔσχατα γὰρ ἔχει, εἴπερ μέσον ἔχει αὐτοῦ τοῦ πλεῖστον ἀπέχειν· μέσον δ' ἔχει, σφαιροειδὲς ὄν· τοῦτο γάρ ἐστι σφαιροειδὲς, ὃ ἐκ τοῦ μέσου ὁμοίως πρὸς τὰ ἔσχατα· σῶμα ἔσχατα ἢ πέρατα ἔχειν, οἷον διαφορεῖ.*

Cod. Lips. *αὐτοῦ τ· οὗ πλεῖστον ἀπέχει,* atque *ἀπέχει* etiam alii codd. apud Bekkerum; verba *τοῦτο γάρ ἐστι σφαιροειδές, ὅ,* quae Brandisius p. 81 dicit ex cod. Lips. accessisse, nequaquam in eo leguntur, sed desunt, et pro *ὂν* legitur *ὁ μὲν* ÷, deinde exhibet *σῶμα δ'* et *διαφέρει.* Sed nullo pacto ferri potest, quod Brandisius scripsit: *σῶμα ἔσχατα ἔχειν ἢ πέρας οἷον διαφέρει,* hoc enim esset, ***mirum quantum intercedit discrimen,*** cum contrarium potius consequatur ex iis, quae Aristoteles disputavit. Ita potius hic locus conformandus est: *Ἔτι δὲ σφαιροειδῆ ὄντα ἀνάγκη πέρας ἔχειν· ἔσχατα γὰρ ἔχει, εἴπερ μέσον ἔχει, ὃ αὐτοῦ τοῦ κύκλου πλεῖστον ἀπέχει· μέσον δ' ἔχει, σφαιροειδὲς ὄν· τοῦτο γάρ ἐστι σφαιροειδές, ὃ ἐκ τοῦ μέσου ὁμοίως πρὸς τὰ ἔσχατα· σῶμα δ' ἔσχατα ἔχειν ἢ πέρας οὐδὲν διαφέρει.* Praetereo alia, quae subsequuntur, et accedo ad locum satis difficilem, quem ex parte recte jam expedivit Brandisius.

P. 978. B. 15: *Πάλιν περὶ τοῦ ἀκίνητον εἶναι τὸ ἓν καὶ τὸ ὄν, ὅτι καὶ τὸ ὂν κινεῖται, ἴσως ὁμοίως τοῖς ἔμπροσθεν ἄτοπον· καὶ ἔτι ἆρά γε οὐ ταὐτὸ ἂν τις ὑπολάβοι τὸ μὴ κινεῖσθαι καὶ ἀκί-*

νητον εἶναι, ἀλλὰ τὸ μὲν ἀπόφασιν τοῦ κινεῖσθαι, ὥςπερ τὸ μὴ ἴσον, ὅπερ καὶ κατὰ τοῦ μὴ ὄντος, εἴπερ ἀληθές, τὸ δὲ ἀκίνητον τῷ ἔχειν πως ἤδη λέγεσθαι ὥςπερ τὸ ἄνισον καὶ ἐπὶ τῷ ἐναντίῳ τοῦ κινεῖσθαι τῷ ἠρεμεῖν, ὡς καὶ σχεδὸν οἱ ἀπὸ τοῦ ᾱ ἀποφάσεις ἐπὶ ἐναντίοις λέγονται.

Scribendum est a principio πάλιν περὶ τοῦ μὴ ἀκίνητον εἶναι τὸ ὂν καὶ τὸ ἓν (hic enim verborum ordo restituendus videtur ex cod. Lips.) ὅτι τὸ μὴ ὂν οὐ κινεῖται, ἴσως ὁμοίως τοῖς ἔμπροσθεν ἄτοπον. ubi negationes addendas esse recte censuit Brandisius, abjeci autem particulam καὶ alienam ab hac conclusione. Sequentia autem ita arbitror corrigenda esse: καὶ ἐστὶν ἄρα γε οὐ ταὐτό, ὃ ἄν τις ὑπολάβοι, τὸ μὴ κινεῖσθαι καὶ τὸ ἀκίνητον εἶναι, ἀλλὰ τὸ μὲν ἀπόφασιν τοῦ κινεῖσθαι, ὥςπερ τὸ μὴ ἴσον, ὅπερ καὶ κατὰ τοῦ μὴ ὄντος ἀληθές, τὸ δὲ ἀκίνητον ἐπὶ τοῦ ἔχειν πως ἤδη λέγεσθαι, ὥςπερ τὸ ἄνισον, καὶ ἐπὶ τοῦ ἐναντίου τῷ κινεῖσθαι τοῦ ἠρεμεῖν, ὡς καὶ σχεδὸν αἱ ἀπὸ τοῦ ᾱ ἀποφάσεις ἐπὶ ἐναντίων λέγονται. Dicit enim Aristoteles non esse idem, quod fortasse quis existimaverit, non moveri et immobile esse, sed illud tantum esse negationem, (infinitivi suspensi sunt per attractionem a verbo illo ὑπολάβοι ἄν τις), itaque etiam de nihilo dici posse (εἴπερ abjeci, quod videtur ortum ex praegresso ὅπερ), hoc vero tum demum recte usurpari, ubi aliquid quodammodo sit, aliqua ratione sit comparatum: dici enim de quiete, quae sit contraria motui:

illa enim verba *καὶ ἐπὶ τοῦ ἐναντίου τῷ κινεῖσθαι τοῦ ἠρεμεῖν*, vel si malis *ἐπὶ τοῦ ἠρεμεῖν* interpretandi causa adjecta sunt, *ἠρεμεῖν* et *ἀκίνητον εἶναι* idem esse dicit. Minus recte autem Bekkerus ex cod. Lips. recepit *ἐπὶ ἐναντίῳ τοῦ* (articulus *τοῦ* vulgo deest) *κινεῖσθαι τῷ ἠρεμεῖν*, requirit praepositio *ἐπὶ* genitivum, itaque jam *ἐναντίος* adjungit sibi dativum, et revera unus ex Bekk. cod. *ἐπὶ τῶν ἐναντίων* exhibet, deinde autem ex cod. Lips. *αἱ — ἀποφάσεις — ἐπὶ τῶν ἐναντίων* restitui, nimis patienter Bekkerus vulgatam scripturam tulit.

Ex extrema parte hujus capitis, quam Brandisius intactam reliquit, unum aliquem locum illustrabo.

P. 978. B. 37: *Ἔτι εἰ καὶ διὰ τοῦτο μὴ κινεῖται ὁ θεός τε καὶ τὸ ἕν, ὅτι τὰ πολλὰ κινεῖται τῷ εἰς ἄλληλα ἰέναι, τί κωλύει καὶ τὸν θεὸν κινεῖσθαι εἰς ἄλλο; οὐδα τι μόνον, ἀλλ᾽ ὅτι εἷς μόνος θεός· εἰ δὲ καὶ αὐτός, τί κωλύει εἰς ἄλληλα κινουμένων τῶν μερῶν τοῦ . . . κύκλῳ φε . . . θεόν· οὐ γὰρ δὴ τὸ τοιοῦτο ἕν, ὥςπερ ὁ Ζήνων πολλὰ εἶναι φύσει· αὐτὸς γὰρ σῶμα λέγει εἶναι τὸν θεόν, εἴτε τόδε τὸ πᾶν, εἴτε ὅ τι δήποτε αὐτὸ λέγων· ἀσώματος γὰρ ὢν πῶς ἂν σφαιροειδὴς εἴη ἐπιμόνως, ὅταν οὕτως οὔτ᾽ ἂν κινοῖτο οὔτ᾽ ἂν ἠρεμοῖ μηδαμοῦ γε ὤν; ἐπεὶ δὲ σῶμά ἐστι, τί ἂν αὐτὸ κωλύοι κινεῖσθαι ὡς ἐλέχθη;*

Plura vitia ex hoc loco codicis Lips. ope sustulit Bekkerus, sed tamen ne sic quidem ita est persanatus, ut commoda insit sententia. Conjicio sed dubitanter scribendum esse: *Ἔτι, εἰ καὶ*

διὰ τοῦτο μὴ κινεῖται ὁ θεός τε καὶ τὸ πᾶν, ὅτι τὰ πολλὰ κινεῖται τῷ εἰς ἄλληλα ἰέναι, τί κωλύει καὶ τὸν θεὸν κινεῖσθαι εἰς ἄλλο; οὐδαμῶς γε, ὅτι ἀνόμοιος, ἀλλ' ὅτι εἷς μόνος θεός· εἰ δὲ καὶ μὴ αὐτὸς, τί κωλύει εἰς ἄλληλα κινουμένων τῶν μερῶν τοῦ θεοῦ κύκλῳ φέρεσθαι τὸν θεόν· οὐ γὰρ δὴ τὸ τοιοῦτο ἕν, ὥπερ ὁ Ζήνων, πολλὰ εἶναί φησιν· οὗτος γὰρ σῶμα λέγει εἶναι τὸν θεόν, εἴτε τόδε τὸ πᾶν, εἴτε ὅτι δή ποτε αὐτὸ λέγων· ἀσώματος γὰρ ὤν, πῶς ἂν σφαιροειδὴς εἴη; ἐπεὶ μόνως γ' ἂν οὕτως οὔτ' ἂν κινοῖτο οὔτ' ἂν ἠρεμοῖ, μηδαμοῦ γε ὤν· ἐπεὶ δὲ σῶμά ἐστι, τί ἂν αὐτὸν κωλύοι κινεῖσθαι, ὡς ἐλέχθη. Hic ὅτι pro τι praebet cod. Lips., in quo legitur οὐδαμ . . . ὅτι . . . μόνον· sed cum ἀνόμοιος substituerim nescio Aristotelis sententiam an non satis assecutus sim; verisimile tamen est ejusmodi quid dixisse Aristotelem: nam Xenophanes ratiocinatus erat, non moveri id, quod sit unum, quoniam moveantur ea, quae sint multa: multis autem prorsus dissimile esse unum, vid. c. 3: *Τὸ δὲ ἓν οὔτε ἀτρεμεῖν οὔτε κινεῖσθαι· οὔτε γὰρ τῷ μὴ ὄντι, οὔτε τοῖς πολλοῖς ὅμοιον εἶναι.* Recte autem mihi videor lacunam, quae deinde deprehenditur, redintegrasse. Necessaria autem plane est negatio μή, quam in eodem loco adjeci. Itidem plane requiritur, ut φησὶ pro φύσει substituatur, confirmatque cod. Lips., qui φήσει exhibet. Hoc enim dicit Aristoteles, Xenophani deus corpus est, habetque membra sive partes, non igitur ei Unum illud plane est individuum, quemadmodum Zenoni placet, vid. Themist. F. 18: Ζήνων ἐκ

τοῦ συνεχές τε εἶναι καὶ ἀδιαίρετον, ἓν εἶναι τὸ ὂν κατεσκεύαζε, λέγων ὡς εἰ διαιρεῖται, οὐδὲ ἔσται ἀκριβῶς ἓν διὰ τὴν ἐπ' ἄπειρον τομὴν τῶν σωμάτων. Adde Simplic. in Phys. p. 30: *Καὶ ὁ Θεμίστιος δὲ τὸν Ζήνωνος λόγον ἓν εἶναι τὸ ὂν κατασκευάζειν φησὶν ἐκ τοῦ συνεχὲς τὸ αὐτὸ εἶναι καὶ ἀδιαίρετον· εἰ γὰρ διαιροῖτο, φησίν, οὐδὲν ἔσται ἀκριβῶς ἓν διὰ τὴν ἐπ' ἄπειρον τομὴν τῶν σωμάτων.* Porro *οὗτος* scripsi pro *αὐτὸς*, etenim ad Xenophanem, de quo agit Aristoteles, refertur, et ubique haec perturbantur, quemadmodum supra pro *εἰ δὲ καὶ* (*μὴ*) *αὐτὸς* cod. Lips. *οὗτος* exhibet, quamquam etiam *αὐτὸς* ferri potest. Deinde dubitari nequit, quin pro *ἐπιμόνως· ὅταν* recte restituerim *ἐπεὶ μόνως γ' ἂν*, confirmatque cod. Lips. nisi quod scriptum est ibi *ἐπεὶ μόνως τ' ἂν*. Sed etiamsi ipsa verba recte fuerint restituta, non tamen concludendi ratio satis recte procedit, quam si culpam nolueris in scriptorem hujus libelli transferre, ita erunt haec transponenda: *ἀσώματος γὰρ ὤν, πῶς ἂν σφαιροειδὴς εἴη; ἐπεὶ δὲ σῶμά ἐστι, τί ἂν αὐτὸν κωλύοι κινεῖσθαι ὡς ἐλέχθη· ἐπεὶ μόνως γ' ἂν οὕτως οὔτ' ἂν κινοῖτο οὔτ' ἂν ἠρεμοῖ, μηδαμοῦ γε ὤν.*

Sed tam reliqua, quae in his capitibus praetermisi, quam quae subsequuntur de Gorgiae doctrina, quaeque de hujus libelli auctore disserenda sunt, alio tempore examinabo.

Academiae, ingenuarum litterarum seminaria, quoniam totius Germaniae sunt lumina atque oculi, quidquid iis commodi aut incommodi acciderit, eo moveri cum quemlibet hominem, qui quidem artium atque litterarum aliquo teneatur amore, consentaneum est, tum vero eos maxime, qui cum his litterarum domiciliis arctissimo vinculo sunt conjuncti, qui vel docendi vel discendi munere funguntur. Itaque cum nuntius ad nos perlatus esset, Vos, Viri amplissimi et doctissimi, his ipsis diebus sacra secularia prima celebraturos esse, et Vos ipsi haec solemnia indixissetis, non mediocris quaedam laetitia animos nostros incessit. Quare, ut nos quoque quo pacto erga Vos animati simus,

ostenderemus, publica auctoritate atque jussu legavimus duumviros praestantissimos,

FRIDERICUM GUILIELMUM RETTBERG,

TH. D. ET P. P. O.

et

EDUARDUM PLATNER,

J. U. D. ET P. P. O.

qui intersint hujus solemnitatis splendori, qui Vobis ante acti temporis felicitatem gratulentur, perferant denique pia, quae pro Vestra salute concepimus, vota. Cum autem omnis futuri temporis eventus, licet caligine tenebrisque videatur oppressus esse, ex rerum ante gestarum ordine sit suspensus, nos memoriam seculi peracti recolentes Vobis fausta ac secunda omnia satis certo auguramur. Itaque valete nobisque favete.

Marburgi d. XVIII. mensis Augusti MDCCCXLIII.

